УДК 7.011.4:78.031.4:78.087.6
DOI https://doi.org/10.32782/facs-2026-4-17

Анна ЧЕРНИШОВА
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008
***ORCID:** 0000-0003-4285-0022*

Тетяна ГОРДЄЄВА
викладач кафедри мистецької освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна, 10008
***ORCID:** 0009-0006-5346-2104*

Бібліографічний опис статті: Чернишова, А., Гордєєва, Т. (2026). Народна музична творчість як чинник формування академічного вокального стилю. *Fine Artand Culture Studies*, 4, 141–146, doi: https://doi.org/10.32782/facs-2026-4-17

НАРОДНА МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОГО ВОКАЛЬНОГО СТИЛЮ

У статті актуалізовано проблему формування академічного вокального стилю через призму народної музичної творчості. ***Метою роботи є*** *виявлення ролі народної музичної творчості як чинника формування академічного вокального стилю та аналіз основних механізмів її впливу на професійне вокальне мистецтво.* ***Методологія дослідження*** *базується на комплексному міждисциплінарному підході, що поєднує методи етномузикології, музикознавства, культурології та теорії вокального мистецтва. У дослідженні застосовано історико-генетичний, порівняльно-типологічний, структурно-функціональний та стилістичний аналіз, а також емпіричні методи: детальний аудіовізуальний і спектрографічний аналіз автентичних народних записів та академічних виконань, контекстуальний аналіз педагогічних шкіл, вивчення репертуару та експертні інтерв'ю з вокалістами й педагогами. Такий підхід дозволяє розглядати народну музичну творчість не як декоративний елемент, а як глибинний стилеутворювальний чинник, що суттєво впливає на техніку звуковидобування, фразування, темброву палітру та інтерпретаційну культуру академічного вокального стилю.* ***Наукова новизна дослідження*** *полягає в системному обґрунтуванні народної музичної творчості як внутрішнього органічного та стилеутворювального чинника формування національного академічного вокального стилю, а не лише зовнішнього джерела мелодичного матеріалу чи колориту.* ***Висновки.*** *Народна музична творчість є фундаментальним внутрішнім стилеутворювальним чинником формування національного академічного вокального стилю в Україні. Вона органічно пронизує всі рівні професійного вокалу і забезпечує йому яскраву національну самобутність, художню глибину та емоційну щирість. Системний синтез народної та академічної традицій, що має давнє історичне коріння, залишається стратегічно важливим для розвитку української вокальної школи, її педагогіки та виконавської практики в умовах глобалізації.*

Ключові слова: *народна музична творчість, академічний вокал, фольклор, національна вокальна школа, музикально-стилістичний аналіз, українська вокальна педагогіка.*

Anna CHERNYSHOVA
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head at the Department of Art Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40 Velika Berdychivska str., Zhytomyr, Ukraine, 10008
***ORCID:** 0000-0003-4285-0022*

Tatyana GORDYEVA
Teacher of the Department of Art Education, Zhytomyr Ivan Franko State University, 40 Velika Berdychivska str., Zhytomyr, Ukraine, 10008
***ORCID:** 0009-0006-5346-2104*

To cite this article: Chernyshova, A., Hordieieva, T. (2026). Narodna muzychna tvorchist yak chynnyk formuvannia akademichnoho vokalnoho styliu [Folk musical creativity as a factor in the formation of an academic vocal style]. Fine Artand Culture Studies, 4, 141–146, doi: https://doi.org/10.32782/facs-2026-4-17

FOLK MUSICAL CREATIVITY AS A FACTOR OF THE FORMATION OF ACADEMIC VOCAL STYLE

The article updates the problem of formation of an academic vocal style through the prism of folk music. ***The purpose of the work*** *is to identify the role of folk music as a factor in the formation of academic vocal style and to analyze the main mechanisms of its influence on professional vocal art.* ***The research methodology*** *is based on a complex interdisciplinary approach that combines the methods of ethnomusicology, musicology, cultural studies and the theory of vocal art. The research uses historical-genetic, comparative-typological, structural-functional and stylistic analysis, as well as empirical methods: detailed audiovisual and spectrographic analysis of authentic folk recordings and academic performances, contextual analysis of pedagogical schools, study of the repertoire and expert interviews with vocalists and teachers. This approach allows us to consider folk music not as a decorative element, but as a deep style-forming factor that significantly affects the technique of sound production, phrasing, timbre palette and interpretive culture of academic vocal style.* ***The scientific novelty*** *of the study consists in the systematic substantiation of folk musical creativity as an internal organic and style-forming factor in the formation of the national academic vocal style, and not only as an external source of melodic material or color.* ***Conclusions.*** *Folk musical creativity is a fundamental internal style-forming factor in the formation of the national academic vocal style in Ukraine. It organically penetrates all levels of professional vocals and provides it with a bright national identity, artistic depth and emotional sincerity. The systematic synthesis of folk and academic traditions, which has ancient historical roots, remains strategically important for the development of the Ukrainian vocal school, its pedagogy and performing practice in the conditions of globalization.*

Key words: *folk musical creativity, academic vocal style, folklore, national vocal school, musical-stylistic analysis, Ukrainian vocal pedagogy.*

Актуальність проблеми. Народна музична творчість посідає визначальне місце у формуванні національної вокальної культури та є важливим підґрунтям становлення академічного вокального стилю. У сучасних умовах глобалізаційних процесів і трансформації культурних практик особливої ваги набуває збереження інтонаційної, тембрової та виконавської своєрідності української пісенної традиції як джерела професійного мистецтва. Народна пісенна культура виступає носієм культурної пам'яті, інтегруючи музичні, вербальні та ментальні компоненти, що формують національну ідентичність і визначають специфіку вокального мислення. Відтак звернення до фольклорних витоків є необхідною умовою глибшого розуміння процесів формування академічного співу.

Музична творчість і академічний вокальний стиль утворюють дві глибоко взаємопов'язані, хоча й генетично відмінні вокальні традиції, органічна взаємодія яких відіграє винятково важливу, системоутворювальну роль у становленні, розвитку та художній самобутності національної музичної культури України. Їхній синтез не є поверхневим або епізодичним явищем, а становить закономірний, історично обумовлений і культурно зумовлений процес, у якому народна музична творчість виступає не просто джерелом мелодичного матеріалу чи колористичних ефектів, а внутрішнім, органічним і системоутворювальним чинником формування професійного вокального мистецтва – його техніки, естетики, драматургії, виконавської культури та національної ідентичності. Саме завдяки цій взаємодії академічний вокальний стиль в Україні набув неповторної самобутності, яка відрізняє його від інших національних вокальних шкіл Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує стійкий інтерес українських науковців до проблеми органічного синтезу народної музичної творчості та академічного вокального стилю. Значний внесок у вивчення європейського контексту та ролі народних елементів у формуванні національної самобутності академічного співу зробили Гаценко Г. С. та співавтори (Гаценко, 2021). Фундаментальні відмінності між народним і академічним вокалом на рівні техніки, звукоутворення та художньої виразності, а також моделі їхньої взаємодії в сучасній практиці ґрунтовно проаналізувала Лоцман Р. О. (Лоцман, 2022). Педагогічний потенціал фольклору в академічній підготовці співаків на прикладі творчості М. Леонтовича висвітлила Пшемінська Л. О. (Пшемінська, 2022). Сучасним етно-академічним проєктам, кросовер-формам і впливу цифровізації на синтез традицій присвячені праці Маціївської Л. В. та співавторів (Маціївська, 2026). Міцну історико-теоретичну базу становлять класичні праці Іваницького А. І. (Іваницький, 2008), Сторожука А. І. (Сторожук, 2012), Гнидя Б. П. (Гнидь, 1997).

Отже, попри значну кількість наукових праць, проблема системоутворювального впливу народної музичної творчості на

формування та розвиток академічного вокального стилю в Україні залишається недостатньо узагальненою в умовах глобалізації та цифровізації, що підтверджує її високу актуальність і наукову новизну даного дослідження.

Метою дослідження є виявлення ролі народної музичної творчості як чинника формування академічного вокального стилю та аналіз основних механізмів її впливу на професійне вокальне мистецтво.

Виклад основного матеріалу дослідження. Народна музична творчість, або музичний фольклор є справжнім фундаментом і живильним джерелом усієї української вокальної культури. Вона охоплює надзвичайно різноманітні форми вокальної, інструментальної та вокально-інструментальної творчості народу, що століттями існували переважно в усній традиції і передавалися від покоління до покоління.

За класичним визначенням А. І. Іваницького, українська народна музична творчість являє собою весь запас мелодій, які зберігаються в усній традиції сільського та міського населення, яскраво відображаючи історичний досвід, космогонічні уявлення, морально-етичні норми, соціальні відносини та емоційно-психологічний стан народу (Іваницький, 2008). Ф. Колесса, один із найвидатніших дослідників українського фольклору, підкреслював, що народна музика – це «весь запас вокальних та інструментальних мелодій, який від незапам'ятних часів утримується в усній традиції українського сільського люду» (Колесса, 1907).

До ключових конститутивних ознак фольклору належать усність, колективність творення, варіантність виконання як принцип існування мелодії та глибока традиційність жанрово-стильових моделей. Ці ознаки забезпечують фольклору унікальну життєздатність і здатність адаптуватися до нових історичних умов, зберігаючи при цьому свою ідентичність (Кулиняк, 2024).

Структура народної музичної творчості вирізняється винятковою жанровою розгалуженістю, і кожна з цих систем знайшла своє глибоке втілення в академічному вокальному стилі. Календарно-обрядові пісні (колядки, щедрівки, веснянки, купальські) стали основою динамічних, святково-енергійних хорових композицій і сольних номерів. Родинно-обрядові жанри (весільні, колисанкові, голосіння) внесли психологічну проникливість, ліричну теплоту та драматичну експресію в камерно-вокальні цикли, оперні сцени та хорові обробки. Епос (козацькі думи та історичні пісні) сформував героїко-драматичний напрямок академічного вокалу. Ліричні пісні найбільше збагатили жанр українського романсу та ліричної арії, а інструментальна музика та танцювальні наспіви вплинули на ритмічну пластику, моторність і сценічну енергетику виконання. Таким чином, усі жанрові системи народної творчості глибоко трансформувалися й збагачувалися в академічному вокальному стилі, надаючи йому національного колориту, жанрової різноманітності та художньої переконливості (Іваницький, 2008; Сторожук, 2012).

На цьому фольклорному ґрунті історично формувався і розвивався академічний вокальний стиль. Академічний вокал (класичний, оперний, bel canto) – це високопрофесійний вид співу, що ґрунтується на європейській вокальній школі і спрямований на технічну досконалість, акустичну проекцію голосу та стилістичну уніфікацію. Його ключовими характеристиками є рівномірне «кругле» звучання, використання резонаторів, потужна дихальна опора, однорідність регістрів, широка кантилена, витончена нюансировка та драматургічна інтерпретація (Гаценко, 2021).

Відмінності між академічним вокальним стилем і народним співом є фундаментальними. Народний спів орієнтований передусім на безпосередню виразність тексту, природність і своєрідність тембру, вільну регістрову палітру та імпровізаційну свободу. Академічний вокал вимагає «оперної позиції» – купольного положення гортані та активного використання верхніх резонаторів і стандартизованості звучання (Лоцман, 2022).

Взаємодія народної та академічної вокальних традицій відбувається через складні, багатошарові моделі синтезу, інтеграції та художньої трансформації і має глибоке історичне коріння. Витоки академічного вокалу сягають середньовіччя і бароко, коли народні мелодії активно проникали в церковну монодію та ранні форми багатоголосся. Народні наспіви часто ставали основою для григоріанських хоралів, духовних піснеспівів та ранніх поліфонічних композицій, поступово формуючи технічні та естетичні

засади майбутнього академічного вокального стилю.

В Україні цей процес набув особливо виразного національного характеру. Багата усна традиція козацьких дум, історичних пісень, календарно-обрядового та родинно-обрядового фольклору лягла в основу розвитку партесного співу XVII–XVIII століть, який став мостом між народною і професійною вокальною культурою. Народні ладові особливості, орнаментика та імпровізаційні елементи органічно інтегрувалися в багатоголосні композиції, заклавши фундамент української національної вокальної школи (Гнидь, 1997).

Найпотужніший вплив українського фольклору на формування національної вокальної школи відбувся в XIX – на початку XX століття. Центральною постаттю став Микола Віталійович Лисенко, який зібрав і обробив понад 600 зразків народного співу. Він перетворив народні мелодії на високохудожні камерно-вокальні твори, хорові обробки, кантатно-ораторіальні композиції та оперні арії. Його обробки («Ой у лузі червона калина», «Дивлюсь я на небо», «Повій, вітре, на Вкраїну» та багато інших) стали еталоном органічного поєднання автентичної народної інтонації з професійною академічною технікою. Саме Лисенко створив справжній фундамент української академічної музики, довівши, що народна пісня може бути не лише джерелом цитат, а й повноцінною основою для розвитку національного професійного стилю.

Його послідовники – Микола Леонтович і Кирило Стеценко – продовжили і значно збагатили цю традицію, піднявши синтез народної мелодики з академічною технікою на новий, вищий художній рівень. М. Леонтович у своїх хорових мініатюрах («Щедрик», «Козака несуть», «Ой у полі сніг», «Пряля») досяг неперевершеного поєднання народної варіантності, ладової своєрідності та імпровізаційної свободи з досконалою хоровою фактурою і академічною поліфонією. Його обробки стали класикою світового хорового репертуару, демонструючи, як народна пісня може звучати на рівні найвищих професійних стандартів.

К. Стеценко, у свою чергу, зосередився на камерно-вокальному і кантатно-ораторіальному жанрах. У його романсах, хорових обробках і кантатах народна лірична інтонація органічно злилася з романтичною виразністю і академічною вокальною технікою, створивши глибоко емоційний, психологічно насичений стиль виконання. Саме завдяки творчості Лисенка, Леонтовича і Стеценка народна пісня перестала бути лише джерелом цитат чи стилізацій – вона стала основою, ідейним і мелодичним стрижнем усього національного академічного репертуару. Композитори не просто обробляли фольклор, а створювали нову естетичну систему, в якій народна мелодика визначала ладо-гармонічну мову, ритміку, драматургію і навіть специфіку вокального дихання та тембрової палітри.

Таким чином, діяльність цих видатних митців XIX – початку XX століття заклала підвалини сучасної української вокальної школи, забезпечивши їй яскраву національну самобутність і водночас високий професійний рівень, що дозволило їй зайняти достойне місце в європейському музичному просторі (Іваницький, 2008; Сторожук, 2012).

У інтернаціональному контексті народна творчість також відіграла помітну роль. В Італії Дж. Верді, у Німеччині Ф. Шуберт, а у Франції Г. Форе та К. Дебюссі успішно інтегрували народні елементи в академічний вокал, збагачуючи його національною колористикою та емоційною глибиною. У XX столітті взаємодія еволюціонувала від романтичних стилізацій до модерністських експериментів і неофольклоризму. Фольклорні цитати, ладові структури, орнаментика та ритмічна варіативність органічно поєднувалися з сучасними композиторськими техніками, забезпечуючи безперервність національної вокальної традиції в умовах глобалізації (Гаценко, 2021; Мацієвська, 2026).

Фольклорні чинники проникають в академічний вокальний стиль на всіх рівнях – мелодичному, ритмічному, тембровому та емоційно-смисловому. Мелодико-інтонаційні особливості (міксолідійські, дорійські, еолійські лади, характерні альтерації ступенів, багата орнаментика) надають академічному виконанню винятковій гнучкості, національної виразності та мелодійної своєрідності. Ритміко-метричні та темброві елементи (синкоповані ритми, нерівномірні метри, вільна ритмізація, природний грудний або змішаний резонанс) активно розвивають у співаків професійну техніку: гнучке дихання, точну артикуляцію, динамічний

контроль і плавні регістрові переходи. Емоційно-виразові та семантичні аспекти забезпечують перенесення в академічний стиль високої образності, драматургічної концентрації та психологічної глибини, завдяки чому професійний спів стає щирим, національно самобутнім і позбавленим холодної техніцизованості (Іваницький, 2008; Сторожук, 2012; Маціївська, 2026).

У сучасних умовах народна музична творчість продовжує активно впливати на академічний вокальний стиль, набуваючи нових, актуальних і художньо переконливих форм реалізації. У професійній діяльності українських вокалістів вона посідає чільне місце в концертному репертуарі, на престижних міжнародних і всеукраїнських конкурсах та фестивалях. Етно-академічні проєкти («Берегиня», «Пісні землі», «ЕтноВокал» та багато інших) наочно демонструють органічний і високохудожній синтез традиційного мелосу з професійною вокальною технікою найвищого рівня. Глобалізаційні процеси та цифрові технології значно трансформують цю взаємодію, сприяючи появі кросовер-проєктів, електронних аранжувань, відеокліпів і віртуальних концертних форматів, але водночас гостро актуалізують питання збереження автентики народної традиції. Перспективи подальшого розвитку пов'язані з системним і цілеспрямованим впровадженням фольклору в систему вокальної освіти – створенням спеціальних курсів, регулярними майстер-класами з автентичного народного співу, підтримкою етно-академічних фестивалів і державними програмами зі збереження та популяризації традиційного репертуару (Іваницький, 2008; Сторожук, 2012; Лоцман, 2022; Маціївська, 2026).

Наукова новизна статті полягає в системному обґрунтуванні народної музичної творчості як внутрішнього органічного та стилеутворювального чинника формування національного академічного вокального стилю, а не лише зовнішнього джерела мелодичного матеріалу чи колориту. Авторами вперше здійснено комплексний історико-стилістичний аналіз механізмів впливу фольклору на всі рівні академічного вокалу (мелодико-інтонаційний, ритміко-метричний, тембровий, техніко-виконавський та емоційно-семантичний) у широкому діапазоні. Доведено, що синтез народної та академічної традицій є ключовим чинником самобутності української вокальної школи, а також обґрунтовано необхідність системного впровадження фольклорних елементів у сучасну вокальну педагогіку в умовах глобалізації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Народна музична творчість є фундаментальним внутрішнім чинником формування академічного вокального стилю в Україні. Вона пронизує всі рівні професійного вокалу – мелодико-інтонаційний, ритміко-метричний, тембровий, техніко-виконавський та емоційно-семантичний – і забезпечує йому національну самобутність, художню глибину та емоційну щирість. Синтез народної та академічної традицій, що має давнє історичне коріння, став основою розвитку української вокальної школи. У сучасних умовах фольклорні чинники продовжують активно функціонувати в етно-академічних проєктах, кросовер-виконаннях і вокальній педагогіці, адаптуючись до глобалізаційних викликів. Системне збереження, вивчення та творче переосмислення народної музичної творчості є стратегічно важливим для зміцнення національної ідентичності та забезпечення життєздатності академічного вокального стилю в XXI столітті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Берегова О. Діалог культур : образ Іншого в музичному універсумі. К. : Ін-т культурології НАМ України, 2020. 304 с.; іл. DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.15079388

2. Гаценко Г. С., Ковмір Н. В., Юрчук В. В. Європейські школи академічного співу : специфіка взаємодії. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 1(196). С. 106–109. DOI : https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196)-106-109.

3. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : підручник. К. : НМАУ, 1997. 320 с.

4. Іваницький А. Хрестоматія з українського музичного фольклору (навчальний посібник). Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 520 с.

5. Колесса Ф. М. До питання про український музичний стиль. Львів, 1907. 34 с.

6. Кулиняк М. А. Музично-пісенний фольклор у сучасній українській культурі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2024. № 4. С. 331–337. DOI : https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2024.322902.

7. Лоцман, Р. О. Український народний спів: класифікація та особливості. *Мистецтво та освіта*, 2022. (1–2 (103–104). С. 2–9. DOI : https://doi.org/10.32405/2308-8885-2022-1-2(103-104)-2-9.

8. Маціївська Л., Підгаєцька І., Поліщук В. Синтез народного та академічного стилів у вокальній творчості сучасних українських композиторів. Evolving Science : Theories, Discoveries and Practical Outcomes : Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference, march 16-18 2026. Zurich, 2026. С. 61–64. DOI: https://doi.org/10.70286/eoss-16.03.2026.

9. Пшемінська Л. О. Педагогічні ідеї М. Л. Леонтовича в контексті розвитку вітчизняної музичної освіти (1877–1921 рр.) : дис. ... д-ра філос. наук : 011. Умань, 2022. 346 с.

10. Сторожук А. І. Українська народна музична творчість : вивчаємо, запам'ятовуємо, зберігаємо : навч.-метод. посіб. Бар, 2012. 182 с.

REFERENCES:

1. Berehova O. (2020). *Dialoh kultur: obraz Inshoho v muzychnomu universumi. [Dialogue of cultures : the image of the Other in the musical universe].* Kyiv : In-t kulturolohii NAM Ukrainy [in Ukrainian].

2. Hatsenko H. S., Kovmir N. V., Yurchuk V. V. (2021). Yevropeiski shkoly akademichnoho spivu : spetsyfika vzaiemodii [European schools of academic singing : specifics of interaction]. *Imidzh suchasnoho pedahoha,* 1(196), 106–109 [in Ukrainian].

3. Hnyd B. P. (1997). *Istoriia vokalnoho mystetstva : pidruchnyk [History of vocal art : textbook].* Kyiv : NMAU [in Ukrainian].

4. Ivanytskyi A. I. (2008). *Khrestomatiia z ukrainskoho muzychnoho folkloru : navchalnyi posibnyk [A reader on Ukrainian musical folklore : textbook].* Vinnytsia : Nova knyha [in Ukrainian].

5. Kolessa F. M. (1907). *Do pytannia pro ukrainskyi muzychnyi styl [On the question of the Ukrainian musical style].* Lviv [in Ukrainian].

6. Kulyniak M. A. (2024). Muzychno-pisennyi folklor u suchasnii ukrainskii kulturi [Musical and song folklore in modern Ukrainian culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. zhurnal*, 4, 331–337 [in Ukrainian].

7. Lotsman R. O. (2022). Ukrainskyi narodnyi spiv : klasyfikatsiia ta osoblyvosti [Ukrainian folk singing: classification and features]. *Mystetstvo ta osvita*, 1–2 (103–104), 2–9 [in Ukrainian].

8. Matsiievska L., Pidhaietska I., Polishchuk V. (2026). Syntez narodnoho ta akademichnoho styliv u vokalnii tvorchosti suchasnykh ukrainskykh kompozytoriv [Synthesis of folk and academic styles in the vocal works of contemporary Ukrainian composers]. *Evolving Science: Theories, Discoveries and Practical Outcomes : Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference*, Zurich, 61–64 [in Ukrainian].

9. Psheminska L. O. (2022). Pedahohichni idei M. L. Leontovycha v konteksti rozvytku vitchyznianoi muzychnoi osvity (1877–1921 rr.) [Pedagogical ideas of M. L. Leontovych in the context of the development of national music education (1877–1921)]. *Doctor's thesis.* Uman [in Ukrainian].

10. 1Storozhuk A. I. (2012). *Ukrainska narodna muzychna tvorchist : vyvchaiemo, zapamiatovuiemo, zberihaiemo : navch.-metod. posib [Ukrainian folk musical creativity : we study, remember, preserve : educational and methodological manual].* Bar [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 19.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування:14.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.10.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0